

**Videnscenter på Ældreområdet
Elektronisk Nyhedsbrev
DEMENS NR. 16
Oktober 2006**

FRA LÆSERNE

Regler for køkkener efterlyses

NYHEDER

**Årskursus for danske demenskoordinatorer
Årets demenskoordinator 2006
Idé katalog fra projekt "Glem ikke..."
Computerprogram for mennesker med demens
Topmøde om småspisende ældre
Helse - temanummer om ældre**

KURSER OG KONFERENCER

**Indbydelse til tema eftermiddag om hjemmehjælp
Tema aftener om demens
Vega møde – liv i gamles hverdag
Kulturen på plejehjem
Demens og aktiviteter**

Regler for køkkener efterlyses

I forbindelse med leve- bo miljøer og daghjem for mennesker med demens, er måltidet og madlavning en vigtig del af de aktiviteter, som beboerne tager del i. Redaktionen har fået spørgsmål fra flere kommuner om, hvilke regler der findes på området. Hvorledes skal køkkenerne indrettes og hvilke uddannelse skal personalet tage, så man fra kommunens side lever op til krav om hygiejne på området?

Læsere, der kan hjælpe med gældende vejledninger på området bedes kontakte Annette Johannesen på telefon 3940 1010 eller skrive til <mailto:johannesen@aeldreviden.dk>

Årskursus for danske demenskoordinatorer

Videnscentret deltog i årskurset og bringer her referat fra nogle af foredragene og seminarerne:

Formand for DemensKoordinatorer i Danmark (DKDK) Inge Carlskov, bød velkommen til årskurset, og herefter åbnede Tove Larsen, formand for social- og sundhedsudvalget i KL, kurset med at betone, at *"demens og ældrepolitik er et område, som optager både KL og de forskellige kommuner meget for tiden. Ældreområdet er dagligt i medierne - men mest for det negative"*. KL's ældrepolitiske udspil og debatoplæg har titlen *"De svageste skal i centrum"*. Mange kommuner har ifølge Tove Larsen prioriteret demensområdet højt, og har blandt andet etableret specielle boliger med særligt uddannet personale og aktivitet. Der er enighed om, at det er godt, men dyrt at bemande, og det betyder at kommunerne også visiterer demente borgere ind i almindelige plejeboliger. Tove Larsen angav, at *"det er tiden til at bremse op og få en ny pejling af, hvordan vi bedst løfter boligbehovet. Er det for eksempel godt for alle at bo i leve- bo miljøer?"*

Et andet område KL vil se på, er de meget "udadreagerende borgere". *Skal man lave særlige tilbud? - eller skal disse borgere integreres i de almindelige tilbud? "Kan man tænke sig at kommuner slår sig sammen og driver de nuværende amtslige tilbud i fællesskab?"* Pårørende er et tredje felt, som KL vil være opmærksom på. Tove Larsen fremhævede, at KL udtrykker respekt for indsatsen, som DKDK tegner. Og at samarbejdsaftalerne på demensområdet er et foregangseksempel, som vil kunne bruges i mange andre sammenhænge i de nye kommuner og i de ny regioner.

I spørgetiden opfordredes KL af Vestsjællands Amt, til at få demensområdet indskrevet i de kommende sundhedsaftaler. Hertil svarer Tove Larsen, at det er nyt for alle at få lavet samarbejds- og sundhedsaftaler. Hvis demensområdet ikke kommer med i første omgang - så må vi se på det igen. 2007 bliver et prøve år - hvor der skal kaldes erfaringer ind fra dem, der arbejder med det. Fra Videnscenter på Ældreområdet pegedes på behovet for tidlig, social indsats i forhold til det stigende antal borgere, som får en demensdiagnose og herefter lever mange år i familien og med konsekvenserne af demens. Tove Larsen er enig i, at der er store forskelle på, hvordan kommunerne organiserer hjælpen, og fremhævede, at kvaliteten kan blandt andet ses på, om man har nogle gode sociale tilbud og omsorg i hjemmene. *"Trækker man eksempelvis de, der sidder alene ind i klubarbejde og laver man netværksarbejde, så efterspørges hjælp meget senere."*

Grete Thesbjerg, ledende demenskoordinator i Kolding kommune, årets demenskoordinator 2005, var blevet opfordret til at give et oplæg med

titlen: *"Tør jeg blive dement en dag?"* Grete Thesbjerg vendte spørgsmålet til: Hvad er det for tilbud man kan få? og gav herefter et historisk tilbageblik der demonstrerede, at selv om der er store forskelle i kommunerne, så er der sket meget store fremskridt på demens feltet. *"Der har været mange ildsjæle, som har talt de dementes sag og det er medarbejdernes vilje til at forbedre indsatsen, der har betydet udvikling. I dag er problemet snarere, hvordan vi skal få integreret al den viden der kommer fra forskningssiden, og hvorledes vi anvender de nye metoder, vi har fået de seneste år - for eksempel DCM metoden, der både gavner den demensramte og personalet"*.

Demensramte skal ifølge Grete Thesbjerg have et integreret tilbud og personalet har brug for supervision, tid til sparring og coaching. Og de har brug for at kunne overskue en gruppe dynamik. Grete Thesbjerg sluttede sit indlæg med en række spørgsmål, der kalder på yderligere udforskning: *"Er leve- bo miljøer det rigtige tilbud til de komplekse opgaver? Hvad er god ledelse? Hvorfor går det godt nogle steder og værre andre? Hvad er det, der skal til for at kunne yde nærvær? Hvordan kan vi selv blive ved med at rumme gejsten?"*

Professor Uffe Juul Jensen, Institut for filosofi og idéhistorie ved Århus Universitet, talte ud fra temaet: *"Hvordan gearer samfundet til at acceptere og forstå den demente som en selvstændig person?"*

At være person i samfundet = at være anerkendt: anerkendt som deltager, anerkendt som individ med egen vilje, og anerkendt som værdig til respekt. Videre diskuterede Uffe Juul Jensen, om man, med de handicaps og de begrænsninger demens indebærer, kan være anerkendt i samfundet? Man er anerkendt som deltager – hvis man som menneske har mulighed for at deltage i samfundsmæssige aktiviteter. Hvis man ikke kan leve synligt og uden skam i samfundet, er man ikke anerkendt som deltager. Kan man optræde i det offentlige rum med sit demens handicap uden skam?

Angående anerkendelse som individ med egne vilje pegede Uffe Juul Jensen på problemet, om vi lytter nok til mennesker med demens og deres vilje? Retten til at sige nej, retten til at være del af en forhandling? At være menneske indebærer, at man kan sætte sig mål og justere sine mål. Måske kan demente mennesker ikke realisere personlige mål, men her kan vi i følge Uffe Juul Jensen bistå som om vi var vedkommende, opmærksomt, som hvis han selv havde funderet over situationen: *"hvad ville han have valgt?"* Og her er udfordringen at udvikle evnen til at tænke i den andens perspektiv – at lære måder at tyde og tolke den anden person på.

Ergoterapeut MPH, ph.d. studerende Lisbeth Villemoes Sørensen præsenterede sin gangværende undersøgelse af, hvordan personer med demens mestrer deres daglige liv i eget hjem i den tidlige fase af sygdommen. Der er tale om et projekt, knyttet til DAISY undersøgelsen. Lisbeth Villemoes Sørensen undersøger både omfanget af social deltagelse

og hvilke elementer, der ser ud til at hænge sammen med lav social deltagelse og endelig også forholdet mellem social deltagelse og ADL – de daglige aktiviteter. Lisbeth Villemoes Sørensen understregede, at det sociale liv er vigtigt for vores helbred, for det viser sig at beskytte imod at dø for tidligt. Derfor er det vigtigt at se, om det sociale liv nedsættes i forbindelse med demens og om dette kunne have sammenhæng de daglige aktiviteter. Undersøgelsen omfatter blandt andet kvalitative interviews med elleve ægtepar som er interviewet før deres deltagelse i DAIIY programmet og af interview med ti af disse ægtepar igen efter interventionen. Interviewene er analyseret og blevet grupperet i en række temaer – blandt andet dagligdagen, meningsfulde aktiviteter, ægteskabet, familie og venner, trivsel i livet, kontakt og støtte – og på strategier, som ser ud til at virke positivt og negativt på at mestre livet med demens.

Følg med i DAISY undersøgelsen på

<http://daisy.servicestyrelsen.dk/default.asp?id=140390>

På et seminar præsenterede Styrelsen for Social Service projektet ved navn "ODA" (*Organisering af Dag- og Aflastningstilbud for demente og deres pårørende – med fokus på samspil mellem kommuner og frivillige organisationer.*) Dette projekt har været i gang siden 2003. Ti kommuner og ni frivillige organisationer har medvirket i forsøget på at organisere en sammenhængende indsats i dagtilbud og aflastningstilbud for demensramte i kommunerne. Der er indsamlet en række praktiske erfaringer og udviklet en række samarbejdsredskaber, der kan bruges til at koordinere samspillet mellem den kommunale myndighed, leverandører og den frivillige verden. ODA projektet offentliggøres endeligt i løbet af oktober 2006.

Se også

<http://www.servicestyrelsen.dk/default.asp?id=140931&searchWord=ODA>

Årets demenskoordinator 2006

Demenskoordinator Lena Baungård, Ikast kommune er kåret som årets demenskoordinator. Baggrunden er Lenas indsats i forbindelse med det tre-årige projekt "Glem ikke..." i Ikast kommune. I begrundelsen lød det blandt andet: "Lena har ydet en ekstraordinær indsats omkring projektet, som har været med til at forbedre forholdene for demente indbyggere og deres pårørende i Ikast kommune".

Se mere om projekt "Glem ikke.." på

<http://www.ikast.dk/Default.aspx?ID=1009>

Idé katalog fra projekt "Glem ikke..."

I forbindelse med Ikast kommunes projekt "Glem Ikke..." er der nu udsendt et idé katalog til indsatsen for borgere med demens. I en pjece på 30 sider sammenfattes og videregives erfaringerne med projektet, med demensindsatsen i Ikast kommune, med demenscafeen, med de skræddersyede læringsforløb og med at bruge de forebyggende hjemmebesøg til identifikation af hukommelsesproblemer.

Pjecen, der er udsendt til landets kommuner og kan også downloades her:
<http://www.ikastkommune.dk/Files/Filer/PDF/glemIkke/Glemikke-folder.pdf>

Computerprogram for mennesker med demens

På Årskursus for demenskoordinatorer præsenterede firmaet Televagt A/S et interaktivt multimediesystem kaldet "Ilona aktiveringssystem" til mennesker med demens. Det består af et software program, der aktiveres ved direkte tryk på skærmen. Ideen er, at hver enkelt bruger af systemet kan lave sine egne sider med fotos, huskekort, krydsords-opgaver, spil, puslespil og sange, der har personlig betydning. Systemet er beregnet til at aktivere og stimulere mennesker med hukommelsessvækkelse eller demens. Der omtales som let at anvende også for de, som ikke en vant til at bruge computere.

*Yderligere oplysninger: Televagt A/S, Munkehatten 1A, 5220 Odesne SØ
– telefon 6315 5155*

Topmøde om småtspisende ældre

Videnscenter på Ældreområdet deltog i temadagen "Det tynde topmøde" og bringer her referat fra foredragene:

Undersøgelser af ph.d. Marianne Beck fra Fødevarestyrelsen har vist, at der er mange underernærede gamle på plejehjem og i hjemmeplejen. Underernæring og undervægt hos ældre mennesker medfører nedsat funktionsevne og dermed nedsat evne til at klare sig selv. Mandag den 18. september holdt kliniske diætister et topmøde om småtspisende ældre i Odense, hvor mere end 200 professionelle mødte op.

Et af dagens indlæg var fra et kostprojekt på Bakkegården i Gladsaxe, hvor økonoma Marianne Margaard Lange og konsulent Dorthe Legéne

Mikkelsen understregede, at det er en pædagogisk og en etisk opgave at motivere plejepersonalet for opgaven *"at ernære og nøde"*, og at det også kan være kontroversielt at tale om, at borgere sultes og at foreslå sondemadning af gamle mennesker. Først må man enes om at konstatere, hvorvidt der er tale om underernæring som problem på stedet. Dernæst udpeges og uddannes kost-kontaktperson på afdelingen, som laver personlige kosthandleplaner ved samtaler med den enkelte om vaner og ønsker. Trods startvanskeligheder har kostprojektet på Bakkegården medført holdningsændringer i huset, og projektmagerne foreslår, at ernæringsterapi skal med i den kommunale kontrakt: *"Ind på BUM"*.

Også klinisk diætist Kirsten Færgemann, som har arbejdet projektrelateret med underernærede på tre sygehuse i Århus, havde oplevet modvilje imod at begynde at *"ernæringssscreene"* de ældre/ patienterne. Kirsten Færgemann betonedede i sit indlæg, at plejepersonalet er meget hængt op, og at de skal kunne se formålet med det. Der skal være en kontaktperson i forhold til ernæring, og ernæring skal være en del af det kommunikations-ark, der alligevel udveksles mellem sygehuset og kommunen. Sygeplejerapporterne skal udfyldes for de småtspisende, hvor der anbefales månedlige vejninger. Kirsten Færgemann foreslog, at der bør indgås sundhedsaftaler med ansættelse af kliniske diætister på tværs i sygehussektoren og i kommunerne – eller i de nye storkommuner

Næste indlæg kom fra antropolog og ph.d. studerende Jens Kofoed, Fødevarerdirektoratet. Jens Kofoed har fulgt 20 gamle mennesker på vej ind i plejehjem. Jens Kofoed har under observationer af måltider på plejehjem oplevet, hvorledes en gruppe beboere for eksempel kunne sidde sammen og spise, uden at sige et ord til hinanden og uden der var en start og en afslutning på måltidet. En sådan adfærd passer ikke godt sammen med vores kulturelle vaner. Jens Kofoed henviste til et hollandsk RCT studie der viser, at stemningen omkring måltidet har en stor betydning for, om gamle mennesker spiser noget mere. Det er vigtigt at personalet spiser med, snakker med beboerne, at der er lidt musik og også, at maden serveres på fade. Jens Kofoed havde registreret, hvorledes de samme beboere kunne være mere eller mindre livlige, afhængigt af forventningerne fra personalet. Hvis beboerne ikke har nogen at være sammen med som betyder noget for dem, så må de ifølge Jens Kofoed *"hellere spise alene. Ældre søger selskab, og vil de gerne markere en identitet i forhold til dem, de spiser sammen med."* Til slut listede Jens Kofoed en række miljøforbedringer op, som kunne højne stemningen ved måltidet.

I Københavns kommune er der vedtaget en kostpolitik på ældreområdet. Det er tre modelprojekter for småtspisende ældre, der har været med til at overbevise politikerne om investeringen. De tre projekter handlede om:

- Visitation til ernæringsterapi i hjemmeplejen, Bispebjerg.
- Et fælles-spiseprojekt, hvor man etablerede fælles spisningssteder. Dette projekt tiltrak især enlige mænd og de svageste af de ældre, som normalt ville have madservice. Deltagerne i fællesspisning begyndte senere at deltage i dagcentre og andre aktiviteter sammen.
- Kvalitet i måltidet på plejehjemmet med at have køkken på plejehjemmet og netværk mellem økonomaer.

Kostkonsulent Liselotte Braarup Larsen fortalte, at der er etableret et kost-sekretariat og ansat kostkonsulenter på halv tid i alle lokalområder i kommunen. Deres første opgave bliver at implementere kostpolitikken og at give viden om ernæring til forebyggere og visitatorer, træningscentre og rehabiliteringscentre samt pårørende og egen læge. Desuden er de ved at udvikle en kvalitetsstandard for ernæringsterapi. Den skal både indeholde en opstart, et forløb og en afslutning, med i gennemsnit 4 timer pr. borgerforløb. I København er det valgt, at ernæringsterapi skal være et sygepleje-område og en ydelse i lighed med andre sygepleje ydelser.

Konferencens sidste indlæg blev leveret af forstander Thyra Frank fra plejehjemmet Lotte, hvor man forsøger at gøre så mange måltider som muligt, til fest måltider. Thyra Frank fortalte om, hvordan det var lykkedes hende at bevare plejehjemmets køkken og mindede forsamlingen om pligten til at reagere, hvis *"embedsmænd i uvidenhed vil spolere omsorgen"*. Når en ny beboer flytter ind på Plejehjemmet Lotte, spurgte til *"sorgen og glæder, vaner og mærkedage, der skal fejres - og om livretter"*. Beboerne bestemmer selv maden, når det er deres fødselsdag – *"og der er ikke een der ønsker sig noget med grøn salat – mens stegt flæsk, grøddretter, kålretter og supper er populære"*. Thyra Frank hævdede, at *"når gamle er underernærede nu, så høster vi det vi startede, da vi lukkede alle køkkenerne og hjælpen til at lave mad."*

Dagens ordstyrer var professor dr.med. Poul Riis, ÆldreForum, som blandt andet efterlyste ideer til nye projekter og anbefalede, at man fra starten indbygger noget, man kan måle på. For eksempel vægt, social kontakt, trivsel og fysisk aktivitet. Poul Riis og fremhævede, at personalet på institutionerne skal lære sig at spille efter *"socialt gehør"*, og at de forebyggende hjemmebesøg kunne bygge bro og forberede en ernæringsmæssig indsats.

Program og materialer fra flere af foredragene kan ses på:
<http://www.diaetist.dk/composite-34.htm>

Helse - temanummer om ældre

Nyeste udgave af Læge-Helse bringer en række artikler om ældre, som praktiserende læger kan møde i deres praksis. Blandt andet skrives der om ældre med depression, om ældre med søvnforstyrrelser og om demens og delirøse tilstande. Der er tale om såkaldte overblikartikler for "den professionelle formidler i sundhedssektoren". Artiklerne refererer til det psykiatriske diagnose system "ICD-10" og de er skrevet af lægelige specialister indenfor de enkelte områder.

Kilde: Læge-Helse oktober 2006; Ørskov Medier Magasiner

Indbydelse til tema eftermiddag om hjemmehjælp

Husk at Videnscentrets kommende tema eftermiddag handler om hjemmehjælp, og afholdes tirsdag den 24. Oktober kl. 13 - 16 i Eigtved Pakhus.

Professor Jørgen Goul Andersen og kandidatstipendiat Jeppe Agger Nielsen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet, har netop udgivet bogen "Hjemmehjælp - mellem myter og virkelighed". Videnscenter på Ældreområdet indbyder til en eftermiddag, hvor de to forfattere fremlægger deres hovedresultater. Desuden medvirker

- Seniorforsker Merete Platz, Gerontologisk Institut
- Docent Eigil Boll Hansen, amternes og kommunernes forskningsinstitut
- Steffen Hougaard, Danmarks Statistik

Der vil blive lejlighed til købe bogen "Hjemmehjælp - mellem myter og virkelighed" til rabatpris i forbindelse med arrangementet. **Rabatprisen på bogen er 125 kr.** (svarende til 50% af bogladeprisen), hvis man køber bogen ved temaeftermiddagen. Læsere af vore e-nyhedsbreve kan også købe bogen med rabat, dog kommer der porto og ekspeditionsgebyr på, så prisen i alt bliver 160 kr.

Deltagelse i arrangementet er gratis. Send en mail til <mailto:mail@aeldreviden.dk> med navn, evt. titel og arbejdsplads og telefonnummer. Eller ring til os på 39 40 10 10 mellem kl. 9.30 - 15. Du hører kun fra os, hvis der ikke er flere pladser til temaeftermiddagen. Tilmelding sker efter 'først til mølle' princippet. Ved tilmelding bedes du angive, om du ønsker at købe bogen.

Se nærmere oplysninger på Videnscentrets hjemmeside:

<http://www.aeldreviden.dk/fagomraader/omsorg/temaefterm.hjemmehjelp.goul.html>

Tema aftener om demens

Styrelsen for Social Service afholder en ny række gratis informationsaftener, for personer der arbejder professionelt med demens. Tema aftenerne starter den 23. oktober og de løber frem til den 28. november. Der afholdes to arrangementer i hver af de nye regioner og et ekstra arrangement på Bornholm. På hver temaaften er der oplæg af et panel af relevante fagpersoner fra henholdsvis det medicinske, det pædagogiske og det juridiske område.

Program og tilmelding:

<http://www.servicestyrelsen.dk/wm139641%2C140982>

Vega møde – liv i gamles hverdag

Vega netværkets årlige seminar afholdes i år den 15. november 2006 på Sundheds CVU Nordjylland, Ålborg Øst. På seminaret præsenteres inspirationer fra netværkets arbejde. I år blandt andet om: Mere liv i plejehjemshaven? Hvordan får man mere liv i uderummene? Er der kost eller måltider på menuen? Hvad laver ældre mænd fra etniske minoriteter, når de går ud?

Pris 700 kr. Elektronisk tilmelding på <http://www.geroinst.dk> senest 1. november. Yderligere oplysning om temadagen: Ole Mygind <mailto:ole.mygind@scvun.dk>

Kulturen på plejehjem

Med titlen: "Hvad med kulturen ... på vores plejehjem?" holder Dansk Center for Reminiscens to konferencer om kunst, kultur, samvær samt indretning af omgivelser for at stimulere mennesker med demens. Den første konference holdes i København, den 26. Februar 2007 i Bella Centret, og den næste i Århus, den 27. Februar 2007 i Turbinehallen.

Se mere om konferencerne her: <http://www.reminiscens.dk/>

Demens og aktiviteter

Omsorgsorganisationernes Samråds kursus "Demens og aktiviteter" ved Mette Søndergård holdes den 13. og 14. November på Hotel Svendborg. Den 29. - 30. november holdes kurset "Grøn omsorg - en trivselsfremmende metode" ved Gerd Johnsen i Middelfart.

Se mere om kurserne her: <http://www.os-samraad.dk>